

V našej spoločnosti už dlhší čas rezonuje téma sexuálnej výchovy v školách. Aj tejto oblasti sme sa dotkli v sérii rozhovorov s Dr. René Balákom, PhD., morálnym teológom, bioetikom, vysokoškolským pedagógom z Filozofickej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. A keďže tento mesiac sa koná referendum o rodine, zaujímal nás názor doktora Baláka aj na túto otázku.

V KRUHU RODINY 3

SEXUÁLNA VÝCHOVA – PRIMÁRNE PRÁVA PATRIA RODIČOM

Mnohí rodičia nesúhlasia s tým, aby sexuálna výchova bola predmetom vyučovania na školách a radi by o nej rozhodovali sami v rodine. Nechcú, aby akýmkoľvek spôsobom škola v tejto oblasti vzdelávala deti. Nepochybujem o tom, že veľa rodičov poskytne v týchto otázkach deťom dobré informácie a v správnom veku. Ale mali by sme pamätať aj na deti z rodín, kde sa toto nedeje.

Je nutné rešpektovať slobodu svedomia rodičov, ich náboženskú slobodu a ich primárne právo rozhodovať o tom, aká má byť ich výchova a vzdelávanie. Ak sa pozrieme na človeka, ktorý prechádza vzdelávacím systémom od útleho detstva až po najvyšší stupeň vzdelania, tak vidíme, že ten systém nie je dokonalý, nikdy taký nebol a myslím si, že nikdy ani nebude. Školstvo alebo vzdelávací systém – všetky tie štruktúry štátu sú v podpornom – subsidiárnom vzťahu voči rodine, čiže majú voči rodičom pomocnú funkciu a majú im slúžiť. Majú zabezpečiť integračný rozvoj dieťaťa v oblasti vzdelávania práve v tých konkrétnych oblastiach ľudského poznania, v ktorých to rodičia sami nedokážu. Čiže primárne práva patria rodičom a sú nad legislatívou, čo však nemožno interpretovať ako automatické odmietnutie povinnej školskej dochádzky. Nie každý rodič je natoľko schopný, odborne a aj ľudsky pripravený, že dokáže zabezpečiť napríklad spomínanú sexuálnu výchovu sám. Predsa len sú to aj odborné otázky, ktoré sú nesmierne citlivé a pri sexuálnej výchove treba vždy zohľadňovať (či už sa to deje v rodine alebo v škole) individuálny psychoemocionálny vývin dieťaťa. Ide o oblasť vývinovej psychológie – biologický, psychoemocionálny, intelektuálny vývoj dieťaťa by mali byť v harmonickom vyvážení, aby sa dieťa mohlo integračne rozvíjať. Každé dieťa, i keď deti majú v jednotlivých triedach približne rovnaký vek, sa rozvíja individuálne – jedno rýchlejšie, druhé pomalšie. Z psychologického hľadiska vidím veľké ne-

bezpečenie v tom, že niektoré deti, ktoré by v škole navštevovali hodiny (štátom nariadenej) sexuálnej výchovy, nech už by bola akokoľvek dobrá a pravdivá, nemusia byť ešte natoľko zrelé ako iné deti, aby sa mohli v tejto sfére vzdelávať.

Z hľadiska základných ľudských práv možno vidieť, že rodičia majú nejaký svetonázor, vyznávajú vlastný rebríček hodnôt a majú určité náboženské presvedčenie. Tu jestvujú zásadné rozdiely medzi ľuďmi a je otázkou, či by systém výučby sexuálnej výchovy bol natoľko pravdivý, aby negatívne nezasahoval jednak do svetonázoru rodičov, do ich náboženského presvedčenia a potom aj do ich rodičovských práv a, napokon, aj do práv dieťaťa, ktoré má právo na integračný rozvoj. Určite nie som presvedčený o tom, že by štát mal právo nejakým totalitným spôsobom určovať, aký má mať sexuálna výchova obsah z etického, kultúrneho či svetonázorového hľadiska. Ak chce štát vzdelávať deti v rámci povinnej školskej dochádzky v oblasti sexuálnej výchovy, tak toto vzdelávanie by malo mať interdisciplinárny charakter v kontexte komplementarity jednotlivých vyučovacích predmetov, ako sú náboženská výchova (týka sa tých žiakov, ktorí si ju slobodne zvolia) a etika (opäť slobodná voľba), ako aj prírodoveda či biológia.

Na základe ľudskej skúsenosti sme totiž svedkami toho, že v našom vzdelávacom systéme sa často ideologicky manipuluje s myslením detí, čo je spôsobené najmä tým, že predmety humanistického zamerania (etiku) ešte stále vyučujú učitelia, ktorí za minulého režimu vyučovali ideologicky zameraný predmet občianska výchova. Tento stav je po viac ako 20-tich rokoch vizitkou kvality vzdelávacieho systému, hoci možno vidieť aj pozitívne zmeny k lepšiemu. Nebezpečnosť ideologického vplyvu v etickej dimenzii si uvedomujem najmä vďaka tomu, že som mal možnosť absolvovať univerzitné vzdelávanie iba čiastočne na Slovensku (v Československu), ale všetko podstatné, čo sa týka môjho vzdelania, sa

udialo v rôznych krajinách v zahraničí na úplne iných typoch univerzít. Jednoducho vidím, aký je výsledný efekt, keď niekto absolvuje systém štátneho vzdelávania v našej vlasti. Tento systém vzdelávania môže byť rafinovane manipulovaný tak, že zafinuje to, čo je dobro a zlo takým metodologickým spôsobom, ktorý nie je objektívne pravdivý. Preto som nesmierne opatrný v tom, aby sa v školách zavádzala špecializovaná sexuálna výchova bez adekvátneho rešpektu voči etickému, svetonázorovému a náboženskému presvedčeniu rodičov našich detí, ako aj bez rešpektu voči pravde ako takej. Pre mňa je kategória pravdivosti, ľudskej dôstojnosti a rešpektu k človeku, k jeho mužskosti či ženskosti omnoho dôležitejšia ako akýkoľvek systém či zvrátené ideológie, ktoré chcú určité záujmové skupiny integrovať do predmetu sexuálna výchova.

Časť verejnosti otvorene vyjadruje odpor voči tomu, akým smerom sa ubera sexuálna výchova.

Odpor vidíme najmä u tých rodičov a občanov našej spoločnosti a tých inštitúcií, ktoré sú kresťanského charakteru. Tam je odpor voči štátom nanútenej sexuálnej výchove na školách úplne evidentný, pretože kresťanský pohľad na sexuálnu výchovu, ak ide o oficiálne učenie cirkvi, je úplne iný, ako je súčasná dekadentná realita života človeka v oblasti sexuality. Je to rozdielny náboženský svetonázor, rozdielne nazeranie na samotnú podstatu sexuality, na slobodu človeka v spojení so zodpovedným správaním v oblasti sexuality. Na druhej strane vidím aj nedostatky v praktickej sfére. Práve minulosť zložitej epochy našich dejín by nás mala inšpirovať k adekvátnemu úsiliu o čo najlepšie zvládnutie problému sexuálnej výchovy, ktorá je primárne v kompetencii rodičov.

Na Slovensku totiž ide o dve nezmieriteľné skupiny ľudí: špecificky kresťanský alebo pri-

rodzene eticky (bez náboženského fundamentu) orientovaných rodičov a na druhej strane máme extrémne liberálne orientovaných rodičov a ľudí, pričom si obe skupiny niekedy neuvedomujú, že tu prioritne nejde o to, či je niečo v oblasti sexuálnej výchovy špecificky kresťanské alebo extrémne liberálne. Podstatné je, aby to, čo pomúkneme deťom v sexuálnej výchove, bolo objektívne pravdivé a aby sme im túto pravdu ponúkli v správnom veku z hľadiska ich emocionálneho, biologického, intelektuálneho vývoja, v závislosti od toho, na akom stupni zrelosti sú. Ide o to, či sexuálnou výchovou vychováваме naše deti k úcte, rešpektu a prijatiu daru vlastnej sexuality v duchu pravdy, ako aj k úcte a rešpektu voči mužovi a žene v kontexte zodpovedného konania v oblasti sexuality. Základ toho všetkého tvorí antropológia muža a ženy, ktorá obsahuje fyzickú (genitálnu), psychosomatickú (vášne a city) ako aj duchovnú (osobnostnú zrelosť) dimenziu daru sexuality. Tí ľudia, ktorí chcú možno inštinkatívne uchrániť naše deti pred extrémizmom (použijem zaužívaný termín) liberálnych a niektorých zvrátených ideologických trendov, si musia byť vedomí najmä svojej vlastnej osobnej zodpovednosti za zdravý harmonický a integrálny rozvoj našich detí. Túto zodpovednosť rodičia nemôžu prenášať na štát a na vzdelávací systém, ale majú ju oni sami naplniť i v rámci spolupráce so štátom, ktorý je povinný rodičom pomáhať. Bez rešpektovania rodičovských práv, ktoré som už spomínal, nebude možné zrealizovať sexuálnu výchovu, ktorá primerane ukáže deťom cestu úctivého a zodpovedného správania v oblasti sexuality.

Čo si ako rodičia musíme uvedomiť, ak by mala sexuálna výchova ležať len na našich pleciach?

Časť rodičov nemá dostatočnú odbornú prípravu na to, aby boli schopní posúdiť, či deti sú už psychoemocionálne natoľko zrelé, aby sme s nimi mohli o týchto otázkach otvorene a verejne (v škole) hovoriť. Otázkou je aj to, koľkí rodičia majú dostatočné teoretické vedomosti (nielen v biologickej, ale najmä v etickej dimenzii), aby ich osobné využitie rodičovských práv v oblasti sexuálnej výchovy bolo deťom prospešné. Takže vidíme, že v tejto veľmi dôležitej

oblasti je mnoho zložitých dilem, ktoré u niektorých rodičov môžu spôsobiť extrémnu tabuizáciu tejto problematiky (vyplývajúcu z nepochopenia jej dôležitosti a z predsudkov), ktorá môže dokonca popierať osobnú zodpovednosť za dar slobody v oblasti sexuality. A vidíme aj extrémnu liberalizáciu (skôr voluntarizmus), ktorá chápe dar slobody ako možnosť konať vo sfére sexuality bez akýkoľvek ohraničení a zodpovednosti za seba a za iných. V konečnom dôsledku sa v oboch extrémnych prístupoch môže popierať ľudská prirodzenosť a dôstojnosť našich detí. Úloha a poslanie rodičov je v oblasti sexuálnej výchovy nenahraditeľná a až potom je tu subsidiárna úloha školy. Je potrebné, aby rodičia a škola navzájom spolupracovali na integrálnom rozvoji našich detí. Tá doplňujúca funkcia školy však nikdy nemôže byť v rozpore s hodnotami, ktoré rodičia vo sfére sexuálnej výchovy preferujú, za predpokladu, že sú to pravdivé hodnoty. Kategória pravdy je akýmsi rozlišovacím znamienkom, či aj samotní rodičia tým, čo dávajú svojim deťom, napomáhajú ich integrálnemu rozvoju. Otázky, o ktorých hovorím, sú síce teoretické, ale sú dôležité, najmä ak si uvedomíme realitu dnešného mravného stavu našej spoločnosti, špecificky mladej ale i strednej generácie. Kategória pravdy v oblasti sexuality je primárnou kategóriou. Keď sa sexuálna výchova ponechá (v zmysle primárnych rodičovských práv) celkom v kompetencii rodičov, tak si rodičia musia byť vedomí, čo sa od nich vzhľadom na pravdivé dobro detí prirodzene očakáva. Na spresnenie: štát nemá právo túto kompetenciu rodičom odobrať, ale môže sa na sexuálnej výchove spolupodieľať ako subsidiárny subjekt. Rodičia musia byť na výchovu svojich detí v oblasti sexuality adekvátne pripravení, čo v dobe prítomnosti rôznych lákavo vyzerajúcich ideológií nie je jednoduché. V minulosti vzdelávací systém rodičov na túto úlohu z teoretickej stránky nepripravil dostatočne a väčšina ľudí to len odporozorovala od svojich rodičov so všetkými pozitívami a negatívami. Ponechať však otázku sexuálnej výchovy v etickom „vákuu“, ktoré tu čiastočne máme dnes (pričom je často obsadzované zvrátenými ideologickými konceptmi) nepovažujem za správne a bolo by veľkou chybou, ak by sme to naďalej ignorovali.

V čom vidíte riešenie súčasného stavu?

Principiálne som za to, aby bola pravdivá interdisciplinárna sexuálna výchova v školách, v subsidiárnom zmysle ako pomoc rodičom, ale o jej obsahu nesmú totalitne rozhodovať ideologické skupiny, ale výlučne rodičia detí. Ideologické lobistické skupiny, ktoré najmä v západnej časti európskeho kontinentu prezentujú dnes ako normálne to, čo je v oblasti sexuality antropologicky a eticky zvrátené, tie z principiálneho hľadiska (z dôvodu ochrany dobra našich detí) nemajú právo zasahovať do konceptu sexuálnej výchovy na školách. A napriek tomu sa to v praxi realizuje aj u nás na Slovensku a paradoxne tieto ideológie majú štruktúrnu a ba dokonca aj finančnú podporu zo strany vládnej moci. Z praxe západných krajín Európy vieme, aké zvrátené ideológie v oblasti sexuality deformujú mladých ľudí a už sa začínajú zameriavať aj na deti v predškolskom veku. „Produkty“ takéhoto ideologického vzdelávacieho systému v podstate stretávam v podobe študentov na európskych univerzitách. Viacerí mladí ľudia majú úprimné presvedčenie, ktoré v nich vymodeloval dnešný vzdelávací systém, že takéto neprirodzené (až zvrátené) a nezodpovedné správanie v oblasti sexuality je vraj úplne normálne a moderné (požijúc ich terminológiu je to „cool“ a „in“).

Určité percento mladých ľudí je presvedčených, že voluntaristicky chápaná nejaká sexuálna deviácia nie je ničím iným, len inou alternatívou, že je to akési „právo“, že voči manželstvu jestvuje „alternatíva“ a aj že voči rodine jestvuje „alternatíva“ v podobe iných foriem vzťahov, že voči pravdivému chápaniu daru sexuality jestvujú „alternatívne koncepty“ atď. A táto „alternatíva“ je podľa ideológov prinajmenšom rovnako hodnotná ako tá koncepcia sexuality, manželstva a rodiny, ktorá je skutočne pravdivá. Dnes sa programovo a ideologicky ignoruje pravdivý meritórny obsah fundamentálnych pojmov: manželstva (trvalý zväzok jedného muža a jednej ženy) a rodiny (rodičia a deti), ktorými sa označujú prirodzené a primárne interpersonálne vzťahy, ktoré sú najdôležitejšie a najzákladnejšie v živote každého človeka.

V tejto súvislosti sa často spomína slovíčko sloboda.

Sloboda je nesmierne dôležitá v tom zmysle, že má v sebe neoddeliteľne prítomnú pravdu aj zodpovednosť. A tu sú najmä mladí ľudia formovaní dnešným systémom tak, že ich absolutizovaná individuálna sloboda nemá etické či právne hranice, kým jej praktické uplatnenie nenarazí na hranice slobody druhého človeka, čo je ontologicko-antropologický nezmysel. Sloboda človeka má len jednu prirodzenú hranicu (antropologicky a ontologicky danú) a tou hranicou je ľudská dôstojnosť zakotvená v ľudskej prirodzenosti. So slobodou rodičov, slobodou svedomia, svetonázoru, náboženskou slobodou, slobodou určitého rebríčka hodnôt, s tým všetkým sa neoddeliteľne spája pravda o človeku a zodpovednosť za seba a za deti, ktoré sú darom nevyjadriteľnej hodnoty. Za to, ako uplatňujeme rodičovské práva, ktoré nám prirodzene prináležia, nesieme aj zodpovednosť najmä voči svojim deťom.

Toto je delikátna situácia, kde vidím aj množstvo problémov nielen v otázkach kompetencií, ale aj v absolutizovanom pluralitnom chápaní najzákladnejších vzťahových štruktúr, akými sú primárne manželstvo a rodina a následne spoločenských subsidiárnych štruktúr, do ktorých patrí škola. Rodičia, často vplyvom našej súčasnej civilizácie, nemajú na nič čas, lebo náš život sa neraz podobá boju o prežitie, o úspech a kariéru (nie žeby som mal niečo proti úspechu a kariére, ide mi len o hodnotovú hierarchiu). Mnohí rodičia nedávajú impulzy na zlepšenie fungovania školy a nedostatočne spolupracujú so školou, ktorá sa neraz správa neadekvátnym totalitným spôsobom, čo je pre rodičov neprijateľné. Toto je len dôsledok ideového a následne štrukturálneho usporiadania našej civilizácie, kde možno vidieť mix marxizmu a liberalizmu v rôznych mutáciách. Výsledkom je negatívny dopad najmä na manželstvo a rodinu. Ak proti tomu ľudia nebojujú, tak to má negatívny dopad predovšetkým na deti, a to v oblasti výchovy aj sexualití. To sa nedotýka len delikátnej oblasti sexuálnej výchovy, ktorá sa má vždy realizovať pod dohľadom rodičov, a to aj doma v kruhu rodiny (napr. osobné svedectvo vzájomnej úcty a lásky rodičov) aj v škole (napr. pravdivé teoretické poznatky). Ide tu o situáciu, keď sa práva rodičov porušujú vtedy, keď sa im totalitne vnucuje nejaký povinný systém sexuálnej výchovy, ktorý nerešpektuje rodičovskú autonómiu a autoritu, náboženskú identitu a dôstojnosť rodičov a ich bezbranných detí. Systém, ktorý vylučuje náboženskú alebo etickú formáciu (podľa vôle rodičov) v rámci školského vzdelávania (nedávna minulosť, ktorá sa rafinovane chce vrátiť) alebo dokonca v samotnej rodine, je totalitný sám zo svojej podstaty.

Dnes sa nezriedka – v mene propagovanej tolerancie a slobody bez hraníc – považuje za normálne, ba dokonca niekedy za ideologicky želané, nezodpovedné správanie detí a mladých ľudí v oblasti sexualití. To má za následok existenciu veľkého množstva zranených ľudí sklamaných životom, kde už nič nemá zmysel a nič neprináša pravú existenciálnu radosť zo života, kde niet prečo žiť. Mladých ľudí, ktorí podľahli ideológii absolutizovanej slobody a ideológii konzumizmu, pričom v mene slobody skonzovali všetko – aj svoju slobodu aj svoju sexualitu, ktorých už neuspokojí nič, ani extrém. Neostalo im nič, čo by ich pozdvihlo späť na vznešenú úroveň ľudskej dôstojnosti,

iba nihilistické zúfalstvo z prázdnoty, keďže opojenie zo slobody a opojenie zo zmyslových zážitkov vo sfére sexualití pominulo.

Vidím intenzívnu potrebu bezpodmienečného rešpektovania autonómie rodiny a rodičov najmä zo strany štátu a spoločnosti (napr. školstvo, bezpečný verejný priestor našich obcí a miest, bezpečný mediálny priestor, bezpečný internet). To, čo je samozrejmosťou, čiže bezpodmienečné rešpektovanie primárneho práva rodičov na formovanie ich vlastných detí, žiaľ, dnes už samozrejím nie je, lebo dokonca aj štát podniká postupné kroky, ktoré chcú obrať rodičov o posledné zvyšky ich práv, bez toho aby to rodičia postrehli.

Rodičia budú musieť byť, vzhľadom na realitu dnešnej doby, na určitej vedomostnej výške, aby boli schopní brániť a využiť rodičovské právo, ktoré im prirodzene patrí. Toto právo im neudelil štát, ani ministerstvo alebo (eu)parlament, totiž rodičia ho majú preto, lebo sú rodičmi. To však kladie na plecia rodičov veľké nároky, aby si splnili svoje rodičovské poslanie tak, aby zabezpečili integrálny rozvoj svojich detí. Niektorí odborníci a angažovaní ľudia v tejto oblasti presadzujú, aby sexuálna výchova patrila výlučne rodičom. V poriadku, ale na druhej strane som takmer nikdy od nich nepočul, čo sa potom kladie na plecia rodičov, akú majú väzbu na rodičovskú zodpovednosť, ako sú na to sami rodičia pripravení. Tu si treba sebakriticky priznať, že my sami, keď sme boli vo veku našich detí, tak sme sa kriticky pozerali na to, ako naši rodičia riešia situácie a problémy. Ale keď sme sa sami stali rodičmi, vtedy sme sa tiež kriticky pozreli na seba samých, ako pristupujeme k svojim deťom? Čo všetko má v dnešnej dobe rodič vedieť, aby zabezpečil integrálny rozvoj vlastných detí? Je ťažké sa niekedy pozrieť do zrkadla pravdy o nás rodičoch. Čiže, keď zápasíme za rešpektovanie autonómie rodičov a rodiny, tak budeme musieť byť pripravení aj adekvátne využiť toto právo v oblasti sexuálnej výchovy, o ktorej hovoríme. A vziať na svoje plecia túto zodpovednosť, to nie je také jednoduché, ako sa na prvý pohľad zdá, lebo tu ide o pravdivé dobro konkrétneho živého človeka, o rozvoj osoby – o naše vlastné deti. Je ľahké prehodiť toto ťažké bremeno zodpovednosti a prenechať to štátu a škole a potom sa následne sťažovať, že obsah sexuálnej výchovy je taký či onaký. V skutočnosti je to vždy o osobnej zodpovednosti rodičov za poklad nevyčísliteľnej hodnoty: za dieťa, ktoré má právo rozvíjať sa v normálnom a prirodzenom prostredí, ktorým je rodina, fundamentom ktorej je manželstvo.

Niektorí rodičia si absolútne neželajú žiadnu sexuálnu výchovu v škole aj preto, že ich dieťa podľa ich vyjadrení je predsa stále s nimi a oni ho dokážu ochrániť aj pred možnými nebezpečenstvami. Je správne, ak si rodičia povedia, že toto je oblasť, ktorú vôbec netreba riešiť?

Práve, že je potrebné to riešiť, pretože sexualita človeka je jednou z najdôležitejších dimenzií ľudskej existencie. Vždy to hovorím aj študentom na špecializovaných prednáškach z oblasti etiky sexualití. Sú rôzne extrémny – extrémny liberalizmus evolujúci do sexuálnej anarchie či extrémny „konzervativizmus“, ktorý niekedy prerastie až do tabuizovania tejto témy či predsudkov. Je viacero extrémnych metodologických prístupov v týchto sférach. Deti však treba otvorene a zodpovedne pripraviť na to, že sexualita je nesmierne dô-

ležitou a prirodzenou súčasťou nášho života. Sexualita je realita našej ľudskej existencie, čiže nemožno ju oddeľovať od ľudskej prirodzenosti, lebo je podstatným, posvätným a dôstojným elementom ľudskej osoby v jej dvojacom antropologickom vyjadrení: ženskosti a mužskosti, ktoré sa navzájom, na základe rozdielnosti, komplementárne dopĺňajú.

Keď zoberieme do úvahy aj náboženský, špecificky kresťanský koncept, tak v ňom je teológia sexualití rozpracovaná fascinujúcim antropologickým spôsobom, v ktorom sa zjavuje jej vznešenosť, krása, etika (v duchu spojenia pravdy a slobody človeka), dôstojnosť a jej dôležité poslanie pre život človeka. A to je to, na čo rodičia nie sú niekedy veľmi pripravení, aby dokázali adekvátne tento koncept využiť a naplniť tak svoje právo zvestovať svojim deťom pravdu v oblasti sexualití aj z náboženského hľadiska. Je to nesmierne ťažká a zároveň citlivá rodičovská úloha. Sexualita sa prejavuje vo všetkých rovinách našej existencie, čiže sexualita nie je niečo dodatočné či nepodstatné v ľudskom živote alebo niečo, o čom sa nesmie hovoriť deťom či niečo, o čom s nimi netreba veľmi rozprávať. Práve naopak. Sexualita sa u muža prejavuje (podobne ako u ženy) vo všetkom, čo robí, v tom, ako myslí, ako sa rozhoduje. Čokoľvek muž a žena robia, v akejkolvek sfére svojho života, či už rodinného, pracovného, stále sa prejavujú ako sexuálne bytosti. Sexualita je jedna z najdôležitejších sfér ľudského života a manželia (rodičia) majú jedinečnú možnosť práve v rodine zjaviť úžasnú pravdu – o mužskosti a ženskosti – a o tom, na čom má stáť ich vzájomný vzťah. Manželia či rodičia si to možno niekedy ani neuvedomujú, aká je ich úloha v tejto oblasti nesmierne dôležitá. Oni majú svojím životom ukázať deťom ten komplementárny, vzájomne sa dopĺňajúci vzťah muža a ženy v manželstve a rešpektovanie dôstojnosti muža a ženy v tomto vzťahu.

Toto je najlepší spôsob výchovy, ktorý sa, žiaľ, v súčasnosti často v médiách ideologicky prezentuje negatívnym spôsobom. Kedykoľvek sa v médiách načne táto téma v takzvaných verejných spoločenských diskusiách, tak ideológovia (tých slovenských nevynímajúc), ktorí presadzujú extrémny voluntaristický liberalizmus či ideológiu LGBTI, neustále prezentujú sexualitu, manželstvo a rodinu tak, že používajú tieto termíny vždy v spojitosti s negatívnymi hodnotiacimi adjektívami – napríklad v súvislosti s domácim násilím, zneužívaním detí rodičmi, diskrimináciou žien, s nimi vymyslenými rodovými stereotypmi... atď. Tým sa ideologicky vytvára falošný obraz o ľudskej sexualite, o vznešenosti a kráse manželstva a rodiny. Nepopieram, že tie bolestné javy existujú, ale obe strany vo verejnej diskusii málo prezentujú to pozitívne a vznešené, čo je podstatou sexualití, čo je jej význam, aké je jej poslanie a dôležitosť. Nedostatočne sa prezentujú dôvody, prečo je potrebné o nej otvorene a najmä s úctou hovoriť svojim deťom, ale v médiách ľudskej dôstojnosti a zrelosti dieťaťa. A neprezentujeme dostatočne to najdôležitejšie, že práve my rodičia môžeme svojim deťom dať v skúsenostnej a potom aj v tej teoretickej rovine, vznešený príklad komplementárnej lásky a vzájomnej úcty vo vzťahu medzi manželmi. To si však vyžaduje, že keď niekto cíti povolanie k manželstvu a vstupuje doň, aby sa na manželstvo dôkladne pripravil. Svojím študentom hovorím, aby sa pozreli napríklad na povolanie lekára. Lekár absolvuje

základnú školu, strednú školu, absolvuje roky štúdiá na lekárskej fakulte (neskôr atestácie...). A na čo sa tak dlho a ťažko pripravuje? Len na to, aby mohol vykonávať svoje povolanie a prácu. A teraz si vezmime manželstvo, antropologicky prirodzenú a najdôležitejšiu ustanovenie interpersonálnych vzťahov. Človek chodí do školy a čo sa dozvie na základnej škole o manželstve a rodine? Nič alebo len veľmi málo. Ďalej chodí na strednú školu a zase tam o manželstve nenájde skoro žiadne pravdivé teoretické informácie, lebo sa do učebných osnov (napríklad etiky) jednoducho nedostali v adekvátnom rozsahu z dôvodu odbornej nekompetentnosti zostavovateľov učebných plánov. Mladý človek pokračuje alebo aj nepokračuje v štúdiu na vysokej škole, keď zrazu časom zistí, že chce vstúpiť do manželstva, že chce trvalo spojiť svoj život so životom druhého človeka, ktorého vraj miluje. Tak sa teda pýtam: Ako sa dnešný človek teoreticky, prakticky či osobnostne pripravil na to, aby bol dobrým manželom a otcom? Dobrou manželkou a matkou? Čo pre to ľudia robia v dnešnej dobe a ešte lepšie, čo sú ochotní pre to urobiť vo svojom vlastnom živote? Čo robí spoločnosť v rámci vzdelávacieho systému, aby boli mladí ľudia adekvátne pripravení na najdôležitejší krok vo svojom živote?

Tento mesiac sa budeme môcť zúčastniť referenda o ochrane rodiny, ktoré iniciovala Aliancia za rodinu. Potrebuje podľa vás manželstvo osobitnú ústavnú ochranu (Ústava SR čl. 41)?

Isteže manželstvu a rodine prináleží ústavná ochrana, keďže ide o najdôležitejšie inštitucionalizované interpersonálne vzťahy, aké človek vo svojom živote nadväzuje. Som za to, aby manželstvo a rodina mali exkluzívne postavenie v legislatíve, a teda aj v jej najdôležitejšej časti, ktorou je ústava. Inštitucionalizovaný vzťah muža a ženy (manželstvo), ktorý má aj právny a verejný (u niektorých aj religiózny) charakter trvalej zmluvy, pre dobro zúčastnených strán (muža a ženy) a v perspektíve rodiny aj pre dobro detí, tu bol skôr ako akýkoľvek systém štátneho zriadenia alebo inými slovami, skôr ako akýkoľvek právny systém spoločnosti, ktorý vzťahy v spoločnosti upravuje.

Napriek tomu moja odpoveď bude prekvapujúca, keďže s týmto referendom osobne nevedím súhlasím vzhľadom na znenie otázok. Z hĺbky svojej duše, ako aj z vedeckej (ale i z náboženskej) stránky, z hľadiska môjho svetonázoru som presvedčený o tom, že o takýchto veciach sa nemá rozhodovať hlasovaním, keďže sú to skutočnosti, ktoré sú už prirodzene dané, najmä antropologicky. Som presvedčený, že z hľadiska viery, sú tieto skutočnosti dané aktom stvorenia človeka ako muža a ženy, a preto človekovi neprináleží

právo o tom hlasovať. Manželstvo a rodina predstavujú zo svojej podstaty také primárne a také významné dobro zúčastnených osôb, že toto dobro presahuje svojim pozitívnym vplyvom a významom aj do ostatných medziľudských vzťahov. Nepovažujem demokraciu za ideálny a ani za najlepší systém usporiadania vzťahov v spoločnosti. Lebo v demokracii sa na základe zásady väčšiny a menšiny rozhoduje niekedy o tom, čo neprináleží samotnému procedurálnemu postupu hlasovania. Či je niečo pravdivé alebo nepravdivé (dobré alebo zlé), o tom sa predsa nerozhoduje hlasovaním, to je dané samotnou podstatou veci, ktorú treba rešpektovať takú, aká je. Rešpektujem referendum ako priamy úkon rozhodovania občanov, avšak tento procedurálny postup (hlasovanie a zásada tzv. demokratickej väčšiny) sa nemôže týkať toho, čo je určené a dané ľudskou prirodzenosťou. V referende by sa skôr malo hlasovať o zákaze takého konania ľudí, ktoré je zlé zo svojej podstaty a je tak ohavné či škodlivé pre pravdivé dobro človeka, že v záujme ochrany dobra ľudskej osoby (napr. manželstva alebo detí) je nevyhnutné takéto konanie zakázať. Zohľadňujúc fakt, ako sú sformulované otázky referenda, možno pochybovať o tom, či je referendum dobrý (alebo zlý) procedurálny prostriedok na dosiahnutie evidentne dobrého cieľa, ktorým je legislatívna ochrana veľkého dobra manželstva a rodiny, čiže aj detí. Na naplnenie tohto dobra (manželstva a rodiny) je nevyhnutné, aby manželstvo a rodina boli účinne chránené v ústave a tomuto dobru by mala byť subsidiárne podriadená celá legislatíva štátu (ale v realite je to skôr naopak). V snahe o legislatívnu ochranu manželstva a rodiny ide o ochranu dobra manželov a rodičov, ako aj ich detí. Dobrom týchto vymenovaných osôb je ich integritný a harmonický rozvoj nasmerovaný k osobnej dokonalosti, k plnosti ľudskosti, k naplneniu ich ľudskej dôstojnosti.

Je tu však hypotetická možnosť, že referendum by neskôr (povedzme o pár rokov) mohli iniciovať aj dnešní názoroví oponenti Aliancie za rodinu, čiže tí, ktorí propagujú ideológiu LGBTI, registrované partnerstvá osôb rovnakého pohlavia či adopcie detí párnymi rovnakého pohlavia. Aj vtedy sa bude považovať referendum za ten správny nástroj, ako dosiahnuť nejaké ciele (bez ohľadu na to či sú dobré alebo zlé)? Ak sa teraz považuje referendum za akceptovateľný spôsob ako dosiahnuť ústavnú ochranu manželstva a rodiny (manželstvom je iba trvalý vzťah muža a ženy a rodinou je otec a matka a ich deti – nič iné nemožno nazvať týmito názvami), tak isto oponenti môžu považovať svoje ideologické ciele za také dôležité, že hypotetické referendum o legalizácii ich cieľov budú považovať za oprávnené. A dnes je zložitou otázkou,

koľkých ľudí sa podarí presvedčiť, aby podporili manželstvo a rodinu účasťou a hlasovaním v referende? Pýtam sa: aj potom budú ľudia v spoločnosti rešpektovať referendum, keď sa ním bude chcieť presadiť legalizácia registrovaných partnerstiev osôb rovnakého pohlavia a adopcie detí týmito párnymi? Uvedomujú si dnes ľudia nebezpečenstvo tohto procedurálneho postupu, kde sa referendovým hlasovaním určuje, čo je dobro a čo je zlo? Osobne nepredpokladám, že sa niečo také v budúcnosti stane, lebo tieto zvrátené ideológie sa dnes účinne presadzujú pomocou legislatívneho a súdneho pozitivismu, a bude tomu tak aj v budúcnosti.

Teda sa referenda ani nezúčastníte?

Keďže rešpektujem slobodu každého človeka, tak nechcem ovplyvňovať občanov Slovenska svojim osobným rozhodnutím a ponechám si ho pre seba aj z toho dôvodu, že vo svedomí ešte nie som definitívne rozhodnutý, vzhľadom na špecifické pochybnosti, ktoré mám. Som však pevne presvedčený, že by sa mala tvoriť taká štátna legislatíva, ktorá bude chrániť manželské, rodičovské a detské práva (dôstojnosť) a ktorá bude chrániť exkluzivitu manželstva a rodiny, aby oni mohli uskutočňovať tie ciele a to poslanie, ktoré im prináležia z ich podstaty. Manželstvo a rodina sú aj fundamentálnym dobrom pre spoločnosť, pre národ, pre celú európsku civilizáciu. Vlastne predstavujú jej antropologický uholný kameň, na ktorom (ešte stále, aj keď čoraz neistejšie) stojí. Akékoľvek legislatívne kroky smerujúce k spochybneniu exkluzivity manželstva a rodiny či k nivelizácii manželstva a rodiny cez legalizáciu ideologických alternatív sú podkopávaním fundamentov budúcnosti ľudskej civilizácie; ľudovo povedané bez „eufemizmov“ odbornej terminológie: je to (legalizovaná) cesta (rozkladu) do pekla (zániku).

Každý člen slovenskej spoločnosti si musí byť vedomý svojej spoluzodpovednosti za manželstvo a rodinu, za deti, za národ a spoločnosť, za našu budúcnosť, pričom toto všetko je tak prirodzene cenné a hodnotné, že to treba chrániť a brániť s rozhodnosťou a s odvahou. Každý občan sa môže a má slobodne (zodpovedne) rozhodnúť a nenechať sa ovplyvniť rafinovanými mediálnymi manipuláciami (napr. odmietnutie propagácie v RTVS či v Markíze), ktorými sa snažia ľudí presvedčiť, aby sa referenda nezúčastnili, pričom to zdôvodňujú absurdným spôsobom. Našou budúcnosťou sú naše deti. Avšak aby deti zosobňovali našu budúcnosť, musia sa zrodiť v lone vznešenej manželskej lásky, kde zo vzájomného interpersonálneho daru muža a ženy vzniká dar nového života – dieťa – ktoré má mať svoj prirodzený priestor pre svoj rozvoj. A tým je rodina.

V našom cykle rozhovorov s doktorom Balákom pokračujeme aj v marcovom čísle Dieťaťa rozprávaním o manželstve a o výchove k manželstvu.

Zhovárala sa

Renáta Krausová

Dr. René Balák, PhD., je autorom publikácie *Mysterium vitae – Život človeka v rukách človeka 2*. Okrem iných bioetických tém, ktorým sa autor venuje, vás dozaista zaujme aj viac ako 70-stranová kapitola Povinná vakcinácia. Bližšie informácie o publikácii poskytuje portál www.theologiamoralis.info.